

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Klara, färdiga, gå! Hoppa, springa, krypa gå!

Ett arbete om utveckling och lärande i samspel
med en motorikbana.

Marie Berggren

2014-05-23

Dokumentation av systematiskt kvalitetsarbete inom kursen:
Kurs: Kvalitetsarbete genom Aktionsforskning (PDA107), 7,5 HP
Maj, 2014

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Förutsättningar.....	1
Frågeställning för utvecklingsområdet.....	2
Processen	2
Kartläggning.....	3
Beskrivning av aktionen.....	4
Verktyg som har används för att systematiskt dokumentera aktionen.....	4
Resultat.....	5
Beskrivning av vad som hände i verksamheten.	5
Analys	7
Resultatbeskrivning	7
1. Samspel	7
Slutsats	8
2. Rörelse.....	8
Slutsats	8
3. Matematik.....	8
Slutsats	9
4. Glädje.....	9
Slutsats	9
5. Förhållningssätt	10
Slutsats	10
Reflektioner.....	11
Mitt egna lärande	12
Kvaliteten på verksamheten.....	14
Referenser	15

Inledning

I det här arbetet kommer ni att få följa vårt utvecklingsarbete kring motorik. Arbetet genomfördes inom ramarna för kursen benämnd ”kvalitetsarbete genom aktionsforskning”. Syftet med aktionsforskning är att någon form av förbättring i verksamheten ska ske, samt en ökad förståelse för någon del i verksamheten. Tanken var att genom en aktionsforskning få svar på hur vi kan möjliggöra för barnen att utveckla sina motoriska färdigheter. Under hösten och våren som kursen och aktionsforskningen pågick kom vi att se hur barnen inte bara utvecklade sin motorik, utan också fick möjlighet att utveckla grundläggande sociala och matematiska kunskaper i en motorikbana.

Förutsättningar

Förskolan ligger i ett område strax norr om Varberg. I vår kommun är alla förskolor indelade i olika team, beroende på var de ligger geografiskt. Vår förskola tillhör team Öster. Team öster är uppdelat i olika områden. Förutom vår förskola ligger det ytterligare två förskolor inom området, varje område har en förskolechef och vår förskolechef har sin arbetsplats på skolan intill.

Vår förskola har tre avdelningar: två syskonavdelningar med barn i åldrarna 3-6år och ”vår” avdelning Snigeln, för yngre barn i åldrarna 1-3år. I augusti började inskolningen av åtta nya barn och i mitten av september var gruppen fulltalig med 15 barn.

På avdelningen är vi två förskollärare och en barnskötare som alla arbetar 100 %. Arbetslaget är helt nybildat och har arbetat tillsammans sen augusti 2013. Min barnskötarkollega har tills nu arbetat som dagbarnvårdare i sitt egna hem under 24 år. Förskollärarkollegan har en helt ny examen, men har många års arbetslivserfarenhet från andra yrken. Jag själv tog min examen 1994, men hade innan dess lång yrkeserfarenhet.

När vi började vårt utvecklingsarbete var rutinerna i verksamheten ej helt funna. En del barn ville leka själva, andra tillsammans. Några barn sov i soffan, någon i sin vagn, några i vilorummet eller var uppe. Gården som hör till vår avdelning är lång och vi upplever det svårt att finnas tillgängliga över hela ytan, från och till känner vi att vi inte räcker till för alla barn. För att vi skall hinna fram till varje barn i tid, behöver vi ytterligare en avspärning för att säkerställa säkerhet och trygghet för barnen. På stora gården, där alla avdelningarna är ute tillsammans, behöver vi hela tiden vara nära de yngsta barnen för att undvika olyckor t.ex. när man cyklar, gungar och åker rutschkana men också för att vara nära.

Vi behöver hela tiden vara närvarande och engagerade i barngruppen för att se, stärka, vägleda och stimulera samspel mellan barnen och därmed ge förutsättningar att bygga relationer och känna trygghet i gruppen. Flera av barnen har behov av att röra sig mycket, men vet inte alltid hur stor plats den egna kroppen tar i förhållande till andras. Barnen behöver stöd och stimulering i sin motoriska utveckling. Detta gäller även koordinationsförmåga och kroppsuppfattning för att skapa förståelse för andra och sig själv. För att förebyggande och främjande värdegrundsarbete utifrån vår barngrupp och miljö måste gemensamma strategier hittas. Vi behöver uppmuntra barnen till, och själva delta aktivt i lekar som utvecklar förmåga till samspel, inlevelse och empati. Barnen börjar bli trygga med oss pedagoger samtidigt som de har behov av att undersöka, samspela och vara nära vuxna. Halva gruppen leker mer självständigt, den andra halvan söker närhet och fysisk kontakt. Barnen har olika temperament och när de vill samspela vet de inte riktigt hur de ska göra.

Då barnen tycker om och har behov av rörelse, anser vi att motorik och rörelsemiljö och därmed lärmiljö är det som vi vill utveckla på avdelningen.

Frågeställning för utvecklingsområdet

Hur kan barns lärande genom motorik beskrivas och förstås?

Processen

Utvecklingsområdet motorik växte fram utifrån observationer av barnen. Bland annat observerades två barn springa upp och ner för rampen som leder till vår ytterdörr. Det fick oss att reflektera över hur och om barnen lärde med hela kroppen.

I samtal med vår förskolechef reflekterade vi tillsammans och hon gav oss positiv feedback. Hon, liksom vi, uppfattar att motorik är viktigt.

Så länge utomhustemperaturen var så pass hög att de allra yngsta barnen klarade av att vara ute en timma eller mer, var vi eniga om att våra aktioner till viss del skulle vara utomhus, eftersom vi upplever att vår utomhusmiljö kunde innehålla fler motoriska utmaningar. Vår gård, där vi oftast befinner oss, är alldeles platt. I den ena ändan finns två gungor, en sandlåda, en rutschkana/klättergrej och i andra ändan ungefär 50 meter bort några träd samt en balansbräda som är placerad bakom vårt ute förråd. Gården är en utmaning för oss pedagoger, stora avstånd gör den svårbevakad. Hösten blev allt mörkare och kallare. De allra flesta dagarna var vi inte ute mer än ungefär en timme. I många fall var vi inne hela dagen och det blev naturligt att göra aktioner inne. Vi beslutade att utomhusmiljön får bli ett senare projekt. För att utmana barnen är det den fysiska lärmiljön inomhus som vi behöver förändra.

Vår avdelning består bl. a. av en lång gång, en hall, ett skötrum och ett stort rum i direkt anslutning. Två mindre rum ligger i direkt anslutning till vårt stora rum.

Ofta iordningställer vi gången på ett lekfullt sätt och är själva med i leken, men fram till nu har det varit oplanerade aktioner. Vi har ett förhållningssätt som är mycket tillåtande vad det gäller barnens behov av rörelse. Dagligen ger vi barnen möjlighet att använda sin rörelseglädje. Barnen tycker det är jätteroligt att röra sig på olika sätt. Tyvärr kan leken ibland störa de barn som inte är med och leker. En annan nackdel är att om många barn deltar samtidigt ökar risken för att något barn ska skada sig. Verksamhet behöver organiseras.

Bild 1. En lång gång.

Bild 2. Ofta leker barnen i gången

Kartläggning

För att kartlägga vårt tilltänkta utvecklingsområde har vi använt oss av en sammanställning av våra utförda utvecklingssamtal. Vidare av en tankekarta med pedagogerna och en tankekarta med barnen, samt litteraturstudier och observationer av barnen.

Pedagogerna har haft en tankekarta som har fyllts i efter hand. Barnens tankekarta gjordes genom att vi tolkar deras handlingar och ord. Försök att göra barnen delaktiga har gjorts genom att fotografera deras rörelser, varefter bilderna har satts upp på väggen i form av en tankekarta.

Syftet är att kartan ska växa under utvecklingsarbetets gång och att vi ska få respons på bilderna från barnen. Ibland var de allra yngsta barnen mer intresserade av hur man kan få bort bilderna från väggen, än att reflektera kring dem med oss pedagoger. Dock kan man tolka det som ett intresse från barnens sida. De ville undersöka de nya bilderna och vi satte upp dem igen.

Bild 3. Barnens tankekarta.

I läroplanen (skolverket 2010) finns det exempel på stöd för att välja detta utvecklingsområde:

- Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande.
- Utvecklar förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång musik, dans och drama.
- Utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt för mätning, tid och förändring,
- Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.
- Förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- Utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation,

Ytterligare stöd finns det i det andra styrdokumentet "Verksamhetsplan för systematiskt kvalitetsarbete."

Där nämns bland annat vårt **teammål** som innebär att barnens aktiva inflytande skall gynnas. Barnen har en naturlig lust till rörelse och när de är med och påverkar blir det gärna någon form av rörelselek. Genom att öka våra barns färdigheter i att hantera sin kropp och sina rörelser ökar vi också deras möjligheter att våga sig ut i världen.

Vårt **områdesmål** är att lärandemiljön på förskolan skall utvecklas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande.

Vi hoppas och tror att vår aktion kommer att bidra till att lärandemiljön förbättras.

Beskrivning av aktionen

Motorikbanan skall stimulera balanssinnet och olika motoriska grundrörelser. En "bana" i lekrummet kan bestå av ett lågt bord (15 cm), matta att hoppa till, galonklädd gunga/balansrör att gå på, tunnel att krypa genom, en mattklädd lastpall och kuddar att hoppa och gå på. Banan kan byggas på olika sätt utifrån barnens motoriska utvecklingsnivå och hur många som vill och kan delta. I aktionen är en eller flera pedagoger ledare och medlekare. Här hoppas vi kunna utmana varje enskilt barn genom att vi finns nära. Vi kan hålla en hand eller ge den plats som barnet behöver för att våga. Musiken kommer att vara fartfylld. Vår erfarenhet har lärt oss att musiken ger lust, glädje och motivation för barnen. Barnen kan välja vilken musik de vill ha och pedagogerna föreslår nya låtar och sköter tekniken.

Materialet i banan finns alltid framplockat så att möjligheter för rörelser, lekar och samspel alltid finns tillgängliga för barnen. Miljön är förändringsbar utifrån dagsbehovet. Materialet som används i aktionen ska också finnas till hands så att barnen kan skapa egna miljöer. Motorikbanan och den miljö som vi skapar ska vara rolig att leka i. Man kan se aktionen som flera eller som en enda. Anledningen till detta är att aktionen sker flera gånger och ser olika ut varje gång. Det är svårt att isolera en aktion från en annan. Pedagogernas engagemang är en förutsättning i aktionen. Förhållningssättet ska vara tillåtande och lyhört samt förmedla språkliga beskrivningar.

Aktionen valdes för att vi har goda erfarenheter av att arbeta med friskis och svettis Miniröris och andra typer av rörelsesånger. Materialet som vi bygger banan av fanns redan i verksamheten, om än med annan funktion, t.ex. bänken som vi vanligtvis använder i hallen. Vi behöver organisera verksamheten och barnens spontana rörelselek. Banan är en aktivitet som inte behöver förklaras för barnen eftersom det ligger så nära deras spontana sätt att vara. Det är bara att "köra igång". Jag själv upplever ofta att ett bra sätt att få kontakt på, (skapa relation) är att göra det som barnet gör. Det är också min erfarenhet att barn tycker det är roligt när vi leker tillsammans.

För att öka förutsättningarna för inflytande, samspel och lärande har vi delat upp oss och arbetat i små grupper. Detta har medfört ett lugnare klimat där det är lättare att skapa relationer och bli lyssnad till och kunna påverka. Det är alltid frivilligt att delta i den lilla gruppen och det är barnens intresse och vilja som styr medverkan. Ibland vill alla vara med samtidigt och då kan det hända att man får vänta en stund när vi turas om. Då gäller det att pedagogerna som inte deltar i gruppen vid tillfället, hjälper till och finns där för de barn som väntar på att få delta. Detta för att alla skall känna att de blir lyssnade till. Det gäller för oss att lyssna noga och att vara observanta och lyhörda och snabba att agera och engagera oss.

Verktyg som har används för att systematiskt dokumentera aktionen.

För att följa det som händer när aktionen är igång väljer vi att **fotografera, skriva loggbok** och vid några tillfällen **filma**. Loggboken tänker vi använda helst varje gång. I denna vill vi fortsätta kartläggningen av hur barnen använder miljön, t.ex. banan och den inklädda lastpallen, men också hur de rör sig med eller utan stöd från oss.

En del av loggboken kan vara ostrukturerad och en del kan vara mer åt det kvantitativa/strukturerade hållet. Det är intressant med strukturerade iakttagelser t.ex. vilka barn som väljer vissa aktiviteter eller hur de använder miljön. Likväl är vi intresserade av att dokumentera det som uppkommer i en viss situation på ett mer kvalitativt sätt. Under

processen kommer det att visa sig vad som är det mest lämpliga för oss. Enligt Björndal (2007) kan en kvalitativ undersökning lämna utrymme för förändring av metod över tid och därigenom också en ökad förståelse för de problem som är i fokus. När vi väl började dokumentera aktionerna förstod vi att loggboken måste finnas i rummet där aktioner pågår. Minnet sviker och eventuella viktiga iakttagelser blir därmed inte dokumenterade. I varje rum satte vi därför upp ett lösblad som skulle fungera som en loggbok. Lösbladen användes inte heller särskilt mycket, enbart ett fåtal anteckningar blev nedtecknade. Det som kom att fungera bäst var anteckningsblock i fickstorlek.

Vi använder vår ipad för att filma. Här har vi möjlighet att studera barnens lärande och vårt samspel med barnen. Björndal (2007) menar att filmandet är ett bra sätt att få med det som verkligen händer. Han menar också att trots att man filmar bör man tänka på att en kamera faktiskt vinklas utifrån filmarens perspektiv. Vid de första försöken att filma aktionen försökte jag hålla ipaden i handen. Det fungerade inte alls utan barnen blev okoncentrerade och undrade vad jag höll på med. Jag kunde inte heller stödja barnen i aktiviteten, med konflikter som följd.

Fotografierna vill vi använda som samtalsstöd med barnen. Vi låter deras tankekarta växa och med den framför oss kan vi samtala enskilt med ett eller flera barn. Här har också barnen möjlighet att interagera utan oss. Barn och föräldrar ges möjlighet att ta del av vår fotodokumentation genom den digitala fotoramen som sitter på väggen i hallen.

Resultat

Resultatdelen är uppdelad i tre delar. I den första ”Beskrivning av vad som hände i verksamheten” beskriver jag exempel när vi var med och styrde aktiviteten i motorikbanan och när barnen själva använde materialet i den. Exempelen är direkt tagna från vår loggbok, film och fotografier. I den andra delen, ”Analys” vill jag kort beskriva hur jag ordnade materialet. I tredje delen ”Resultatbeskrivning” kopplar jag analysens resultat till referenslitteraturen.

Beskrivning av vad som hände i verksamheten.

Vi iordningställer motorikbanan med tunnel, låga bordet, lastpallen, hallbänken och en matta att landa på. Sex barn och två pedagoger deltar. Vi spelar en cd med blandade barnhits. Musiken till filmen Karlsson På Taket blir den låten som barnen vill höra gång på gång. Barnen kryper i tunneln. Ett barn tittar in i tunneln, men vill inte krypa igenom. Istället kryper han under bänken. Alla hoppar, går upp och ner på pallarna och låga bordet. Några hoppar från bänken själva andra vill hålla handen när de hoppar. Pedagogerna agerar och är med i leken. Alla är med och leker ”Karlsson” på sitt egna sätt t.ex. sitter en pojke jämte och håller i tunneln.

Tre flickor hoppar från bänken. ”Jag kan hoppa själv nu”. (Alice, 3 år) Vi ålar under bänken. Nästan alla nio barn som är med ålar under hallbänken, några törs eller vill inte. Alla klättrar upp på bänken. Att flytta bänken från hallen till lekrummet gör att alla blir nyfikna och vill klättra och hoppa. Några gör det lätt, andra får en utmaning. Hallbänken i lekrummet stimulerar till klättrande, ålande och hoppande. Med bänken kan vi vidareutveckla dessa rörelser. En pojke som ofta vill hålla handen blir så intresserad att han rör sig själv i rummet. Han klättrar, hoppar och ålar. Det är bara när han ska hoppa ner från bänken som han gärna vill ha stöd av en pedagog. Vi leker och utvecklar banan under hela förmiddagen. Barnen undersöker olika underlag och att ta sig ner från bänken på olika sätt. ”Jag ålar”. (Alice, 3 år) ”Jag ålar”. (Sara, 3 år)

De yngsta barnen behöver starttid för att komma igång. När de väl kommer igång så vill de repetera lekmomenten under lång tid.

Banan kan se olika ut. Det viktigaste är dock att vi är engagerade på ett adekvat sätt. För barnen välkända musikstycken som ”pippi” kan vara bra som igångsättare. Alla vill då vara med. ”Nu kommer Pippi”. (Alice, 3 år) som vill samspele med Sara. ”Jag älskar Pippi” (Sara, 3 år) sedan börjar flickorna springa runt på banan. Eric blir glad och hoppar runt på banan samtidigt som han dansar med armarna. Bosse vill klara sig själv. Sex stycken barn är med och leker. Stämningen är uppspelt men samtidigt lugn.

Bild 4. Klara färdiga gå!

Bild 5. Kan själv, men kanske med lite hjälp.

Bild 6. Bosse tittar på de andra barnen. Vad ska man göra här?

Med mindre styrning från oss utvecklar barnen rummet själva t.ex. samlar de alla kuddarna i en hög och hoppar i dem. Barnen har också börjat bygga banor av kuddar utanför lekrummet. Detta började de med först efter vi haft materialet framme i ca en och en halv månad. Barnen behöver tid för att utveckla leken. Tage och Loke bygger tillsammans genom att kommunicera med sina kroppar och genom att härma varandra. Hilma som är ett år yngre gör likadant. Barnen behöver tid för att förstå varandras avsikter och meningen med leken.

Bild 7. Loke visar hur man kan använda banan

Bild 8. Tage härmar, Hilma (i lila tröja) vill också försöka.

Analys

Jag har använt mig av materialet i vår loggbok och för att upptäcka olika mönster markerade jag meningar och ord som jag själv tyckt passade ihop. Jag fann olika grundrörelser och tecken på att barnen hanterade grundläggande matematiska begrepp med hjälp av kroppen. Loggbokens anteckningar beskrev också vad som hände emellan barnen, t.ex. hur de tog kontakt med varandra för att bjuda in till lek. Loggboken var ostrukturerad i sin form vilket blev en fördel eftersom vi upptäckte former för samspel som inte var förväntade.

Under arbetet med det filmade materialet upptäckte jag att samspelet mellan barnen är avhängigt miljön. Fem olika filmer med en sammanlagd speltid på ca 60 minuter bekräftade också hur barnen rörde sig samt hur matematiken hanterades. Det var också i det filmade materialet som pedagogernas förhållningsätt kunde granskas.

Kameran var lätt att ta fram och vet man syftet med fotograferingen är det ett bra verktyg för dokumentation. Fotografierna visar samma mönster som loggboken. Barnen använder tankekartan på väggen. Tage pekar på bilden som visar tunneln och säger att han vill ha den. Bosse pekar på barnen och vill att vi ska säga namnen. Sara, Alice och Arvid pekar på varandras bilder och kommenterar vad som händer.

Bild 9. Bilderna får barnens tankekarta att växa. Bilderna visar samma mönster som anteckningarna i loggboken.

Bild 10. Barnen samtalar om vem bilderna visar och vad som händer på bilderna.

Loggbok, filmer och fotografier har tillfört olika synvinklar på utvecklingsområdet. Att filma och fotografera är viktigt. Jag upplever dock att det är anteckningarna i loggboken som verkligen har bundit samman dokumentationen.

Resultatbeskrivning

I analysen såg jag mönster i materialet som jag har ordnat i fem olika delar. Enligt läroplanen (skolverket 2010) skall varje barns utveckling och lärande ses som interaktivt och relationellt. Detta berörs i olika grad i de fem delarna samspel, rörelse, matematik, glädje och förhållningsätt.,

1. Samspel

Det mönster som har varit mest framträdande är hur miljön har gett barnen förutsättningar för samspel, inte bara med oss pedagoger utan barnen emellan. De provar att hoppa krypa och springa på egen hand, men de samspekar också och hjälper varandra, t.ex. håller de varandras

händer när de klättrar och hoppar. ”Vi hoppar tillsammans” (Alice, 3 år) och håller Karin i handen. När fyra barn leker och samarbetar om att bygga en trappa med alla kuddar är det Alice som kommer med förslaget. Sara tvekar inte utan förstår leken direkt samtidigt som hon utvecklar leken genom att uppmuntra andra barn att delta. Det gör hon genom att ge barnen olika uppgifter samt att tala om vad kuddarna ska placeras.

Slutsats

Jag kan se att förändringarna i miljön påverkar samspelet mellan barnen på ett positivt sätt. Den miljö vi har skapat för att stimulera barnens grundläggande motoriska rörelser är enligt min mening det Lökken (2013) anser vara den bästa miljön för att främja tillfredsställande relationer mellan barnen. Hon menar att man bör skapa tillfällen för barnen att röra sig under trygga former utan allt för många leksaker. Lökken menar vidare att barn bygger relationer genom att härma varandras beteende. Detta upprepas tills det blir en rutin. När rutinen är etablerad kan barnen dela samma känsla och gemensam förståelse i leken och därmed fördjupas relationen. Jag förstår det som att motorikbanan och materialet i den, har gett barnen möjlighet att samspela på detta sätt.

2. Rörelse

Analysen visar också det förväntade, nämligen att barnen använder grovmotoriska grundrörelser som t.ex. att hoppa springa krypa och åla. Då pedagogerna agerar och är med i leken ökar barnens intresse och vilja att delta. Vi upptäcker att vissa barn inte kan åla och det får oss att fundera på andra sätt att utmana olika rörelser. Små grupper passar vissa barn bättre. På så sätt får de utrymme att prova och göra bedömningar av miljön på sitt egna sätt. Ett exempel är Loke som kryper över bänken och sträcker sig fram över kanten för att bedöma om han kan nå med händerna. Några av barnen använder rummet för att få motoriska utmaningar. Andra är mer relationsintresserade och jag kan se att rummets används på olika sätt i olika barnkonstellationer. Under förutsättning att det finns tillgängligt material och tid kan barnen träna viktiga motoriska färdigheter. Under de mörka och kalla vintermånaderna då vår utevistelse är begränsad, har vi gett barnen bra möjligheter till rörelseträning. Barnen sköter mycket själva, men vi ser också att vissa rörelser t.ex. snurra och åla underlättas om vi hjälper till.

Slutsats

De barn som har använt vårt material har utvecklat sin motorik och balans. Ellenby (2007) beskriver hur de nervceller som finns i det vestibulära systemet (balanssinnet) bl.a. ger oss information om våra rörelsers hastighet och riktning och om kroppens läge i rummet. Kraftig stimulering av det vestibulära systemet ökar också hjärnans vakenhetsgrad, vilket medför att barnen kan koncentrera sig bättre. När hjärnans vakenhet ökar kan hjärnan bättre sortera sinnesintryck. Det leder till att hörsel och synintryck blir tolkade i rätt centra i hjärnan och därmed förstådda.

Förändringarna i miljön har gett barnen goda möjligheter att använda kroppen och vi ser att deras färdigheter har ökat. Speciellt har vi sett en utveckling hos de barn som vi har upplevt som lite mer försiktiga. Ellenby (2007) menar att automatisering har en positiv påverkan på koncentrationsförmåga och perceptionsförmåga. När en rörelse upprepas ofta automatiseras den så småningom. Barnen behöver då inte längre tänka på vad det gör och kan göra flera saker samtidigt och är trygga med att använda sin kropp. När barnen blir säkrare motoriskt ökar deras samspel vilket blir synligt när Hilma härmar Sara och Loke.

3. Matematik

Ivar kastar sig ut från bänken när han hoppar och han gör erfarenheter av höjd. Ibland springer han in i en kompis när han rör sig i banan. Han undersöker avstånd och hur stor plats hans

kropp tar. Karin använder räkneord innan hon hoppar eller springer iväg. Leken i motorikbanan ger många tillfällen för barnen att använda matematiska begrepp. När vi repeterar samma musikstycke och när vi bildar kö och får vänta en stund, får barnen konkreta upplevelser som påverkar deras möjligheter att hantera och förstå. Vanliga begrepp som före, efter, nu, snart, först och sedan kommunicerar vi verbalt. Barnen kan samlas längst bort i vår långa korridor och på ett givet kommando t.ex. ”klara, färdiga, NU!” eller ”en, två fem, sexton, SPRING!!” så far de iväg. I banan springer vi å hoppar om och om igen. Någon är först, sen kommer någon annan och någon är sist. Även i en sådan här lek ser jag hur härmning och upprepning skapar rutiner, som i sin tur skapar mening och förståelse mellan barnen.

Slutsats

Grundläggande matematiska begrepp har bearbetats med hjälp av den nya miljön. Björklund (2008) menar att småbarn använder den egna kroppen som referens i utforskandet av omvärlden. Små barn behöver göra uppskattningar och värderingar för att bestämma en lämplig begrepps innebörd i olika situationer. Det kan vara att uppskatta en mängds omfattning eller att bedöma storleken på ett utrymme. Björklund menar vidare att barn ofta använder matematik i sina dagliga aktiviteter.

Även om användandet av matematik ofta är intuitivt, får barnen erfarenheter av de grundläggande idéerna och skapar sin egen förståelse av det erfarna. Förståelsen framträder i självinitierade aktiviteter och lekar, där den sociala aspekten ofta är betydelsefull. (Björklund, 2008, s.27)

Bild 11. Ivar undersöker kanske hur stor plats hans kropp tar.

4. Glädje

Barnen har haft roligt. De ser glada ut när vi leker i motorikbanan. De visar på olika sätt att de vill leka/röra sig. De kan t.ex. peka på dvd-spelaren för att uppmärksamma oss på vad de vill göra.

Slutsats

När barnen är glada märker vi att de är inställda på lärande. Enligt Linder och Breinhild Mortensen (2008) gör positiva känslor oss inställda till att lära, eftersom de gör oss lyhörda för nya idéer och förändringar. Negativa känslor å andra sidan syftar till kamp och är hämmande. Om man vill ge ett barn en ny utmaning är vår uppfattning att vi oftast lyckas om vi tar hjälp av ett glädjefyllt samspel. Detta genom att på ett lekfullt sätt göra det du vill att barnet ska göra. Vi ser också att för många barn per pedagog gör att konflikterna mellan barnen blir fler och glädjen minskar hos barnen. Lagom stora grupper är viktigt för att alla barn ska få samma möjligheter.

5. Förhållningssätt

Att arbeta med motorik och samspel var meningsfullt för barnen från första stund. Vid de första tillfällena var vi mycket aktiva, för att sedan dra oss tillbaka något eller för att ta en annan roll. Vi behöver fortfarande vara engagerade, men engagemanget nu handlar mycket om att hjälpa barnen med rekvisita och att dela in barnen i mindre grupper. Under arbetets gång har vi förändrat vårt sätt att se på motorikbanan. Först uppmärksammade vi mest rörelser. Efter en tid växte vårt intresse att observera hur samspelet mellan barnen utvecklade sig. Loke t.ex. var i början helt koncentrerad på hur han skulle ta sig fram. Nu bjuder han in Hilma i leken genom att berättar för henne hur kuddarna ska ligga. Han vänder sin uppmärksamhet mot barnen, inte bara mot oss, som har varit det vanliga innan.

För att bedöma kvaliteten på pedagogernas samspel med barnen har jag haft stöd av Kleins samspelelskriterier som Pramling och Lindal (1999) beskriver i boken Att förstå det lilla barnets värld med hjälp av video.

Musiken kan ge energi och tempo till aktionerna, men gör samtidigt att man missar att samspele med ord. Enligt Pramling och Lindhal (1999) kan man höja kvaliteten på samspelet och hur barnet uppfattar sin kompetens, genom att ge bekräftelse och beröm. Trots musiken hinner jag berömma barnet med glada tillrop som t.ex. bra gjort, hoppa, hoppa osv. Pramling och Lindhal menar att kvaliteten höjs ytterligare om man berömmar med en förklaring, t.ex. bra gjort du hoppade, först stod du på bänken, sen böjde du knäna såhär, och tog sats med hela kroppen å då kom hoppet. Musik och ett högt rörelsetempo försvårar en lång förklaring under aktiviteten.

När det gäller avsiktighet och ömsesidighet i aktionen har vi goda möjligheter att ha gemensamt fokus. Aktiviteten passar bra för att följa upp när barnet tar initiativ och leder samspelet. Pramling och Lindhal (1999) menar att just detta är tecken på bra samspel som i sin tur ger barnen bra möjligheter för lärande.

Bild 12. Gemensamt fokus.

Bild 13. Glädje och ömsesidighet, bra samspel som ger möjlighet till lärande

Slutsats

Vårt förhållningssätt som är tillåtande, lyhört och uppmuntrande upplever vi är en trygghet för barnen. I analysmaterialet har jag sett flera goda exempel på ovanstående förhållningssätt hos mina kolleger. Ett på film dokumenterat exempel på detta förhållningssätt visar hur barnen ges stöd och närhet samtidigt ges de också utrymme att arbeta självständigt med sina idéer. Under

analysarbetet har jag reflekterat över vårt förhållningssätt. Jag har sett mig själv på film där jag är tillåtande och lyhörd för barnens intentioner och känslor. Filmen visar också en situation där jag försöker leda barnen när det faktiskt inte behövs. Enligt Lökken (2013) kan en alltför välmående vuxen bli ett hinder eller en stoppkloss när ett till treåringarna samspelar. Lökkens bok gjorde mig medveten om att vårt arbetssätt överensstämmer med hennes teorier. Samspel mellan barn bör värderas lika högt som samspel mellan barn och vuxna. Hon menar vidare att samspelen mellan barn och vuxna har setts som mer utvecklande och av högre kvalitet än det som sker barn emellan.

Bild 14. När man får tid och utrymme att arbeta självständigt, kan det bli så här. Loke bygger och skapar nya utmaningar.

Bild 15. Nya lekar hittas på men banan är fortfarande grunden. Barnen härmar varandra. Samspel mellan barnen värderas högt.

Reflektioner.

Aktionsforskningen har för mig tydliggjort och ökat förståelsen för barns lärande med hjälp av sin kropp. Vi har sett hur barnen har tränat motoriska färdigheter och hanterat grundläggande matematik och sociala samspel. För att uppmuntra meningsfullt socialt umgänge mellan barn i ett till treårsåldern bör vi ge barnen tid och utrymme att umgås socialt. Det är kring detta samspel som vi har gjort våra mest intressanta observationer, eftersom jag i starten på utvecklingsarbetet var inställd på att se motorik och matematik, och tidigt hade läst i litteraturen kring detta. Det är med dessa som stöd som jag vill fortsätta att utveckla verksamheten framöver.

Lika mycket som vi måste ge barnen utrymme att umgås socialt på sitt egna speciella sätt, lika viktigt är det att vi erbjuder dem möjligheter att göra nya upptäckter. Vår övertygelse är att vi kan styra barnen åt ett visst håll om vi förhåller oss som medupptäckare. Då kan vi också utvecklas tillsammans. Med hjälp av detta utvecklingsarbete kommer vi att hitta en bra balans mellan mer styrda aktiviteter och barnens egna lekar och projekt. Det kommer också att öka våra argument för att en yngrebarns avdelning i någon mån behöver se annorlunda ut än en avdelning för de lite äldre barnen. Vi har sett att barnen leker bra kring stora föremål som kuddar och madrasser. Vi har fått fler pedagogiska argument för lekar som ur ett vuxenperspektiv kan upplevas som högljuda och stökiga. Argumenten talar för att välkomna dessa lekar. Våra nya kunskaper hjälper oss att dirigera aktiviteterna så att de upplevs mer hanterbara och meningsfulla för oss.

Ett sätt som vi har provat för att skapa balans mellan styrda aktiviteter och barnens egna lekar och projekt är att dramatisera olika sagor t.ex. Petter och hans fyra getter och sagan Max lampa . De här berättelserna har tydliga grundläggande matematiska begrepp som vi vill jobba med. Då kan vi använda vår motorikbana som rekvisita när vi leker och dramatiserar. Barnen kan t.ex. klättra upp på stolen och bordet som Max gör, eller springa hit och dit som Petters getter gör i skogen.

Bild 16. Kanske har Anton blivit inspirerad av sagan " Max lampa"? Är han Max som klättrar på bordet?

Ett annat exempel på att skapa balans är att förlägga motorikbanan utomhus. Begreppet bana var så välkänt för barnen att alla ville prova utan att tveka. Begreppet hade blivit synonymt med föremål ligger efter varandra.

Bild 17. Värmen kom tillbaka. Vi lägger saker efter varandra och bygger en bana. Dags att utveckla utomhusmiljön.

Bild 18. Nya färdigheter! Glädje! Rörelse(balans och koncentration), matematik och samspel.

Mitt egna lärande

Som jag nämnt ovan är vi sedan tidigare mycket intresserade av hur samspel mellan barn och vuxna påverkar barnens lärmiljö. Enligt Olin¹ får en analys sällan samma resultat när olika människor analyserar samma material. Det kan vara svårt att inte se det man helst vill se eller

¹ Anette Olin, föreläsning om analysprocessen, 2014-02-07

det som man är mest intresserad av/har mest kunskap om. Jag har lärt mig just detta att det är svårt att inte se det man anser är mest intressant.

Under utvecklingsarbetets gång har jag kommit att fundera över en rad saker. Bland annat många tankar kring vad ett målstyrt arbete egentligen innebär för oss i förskolan. Jag har kommit att uppskatta det aktionsforskande förhållningssättet, vilket för mig innebär en stimulerande frihet vad det gäller hur och vad som ska dokumenteras. Det innebär att vi kan arbeta med de frågeställningar som är mest relevanta för just vår barngrupp. Jag kan dock uppleva en viss frustration över att använda vår mycket tidsbegränsade reflektionstid till, i mitt tycke, alltför många mål att analysera och reflektera över. Det kan vara svårt att kombinera induktiv ansats/spiraltänkande aktionsforskning med mer deduktiv ansats/ linjärt ställda mål från vår huvudman. Min bestämda uppfattning är att kvaliteten på förskolans arbete skulle öka avsevärt om vi fick arbetsro att fördjupa oss i det utvecklingsområdet vi själva väljer. Anette Olin (personlig kommunikation, 7 februari 2014), var av samma uppfattning, hon beskrev hur aktionsforskningens vetenskapliga ansats skiljer sig från annat målstyrt arbete och hon menade att blanda de två inte var att rekommendera. Vidare menar hon att vår kommuns krav på redovisning av en mängd mål inte ökar kvaliteten på verksamheten, eftersom analysen blir bristfällig.

Min förhoppning är att vårt systematiska kvalitetsarbete kommer att genomföras som en aktionsforskning. Formen på vår nuvarande mall för systematisk kvalitetsarbete kan till vissa delar liknas vid en aktionsforskningsspiral. För att det ska bli en aktionsforskning måste analysen fördjupas och då krävs ett större kollegialt samarbete. I analysen bör vi ställa våra kunskaper mot nya erfarenheter och teorier samt konfrontera dem med våra värderingar. I aktionsforskning används begreppet distans för att förklara vikten av självreflektion och för att lyfta fram sitt problem utifrån olika teorier. Jag tycker att Rönnerman (2010) har en poäng när hon menar att alla i arbetslaget måste läsa in litteratur rörande det ämne som utvecklingsarbetet handlar om. Vi har inte sådana möjligheter. Nästan all tid är redan tingad i förväg och trots stort engagemang fördjupar vi oss ej i den omfattning som skulle vara önskvärt.

Som jag uppfattar det vill Varbergs kommun att det systematiska kvalitetsarbetet ska ske genom aktionsforskning. Jag hoppas kommunen också ser en vinst i att begränsa antalet mål. Jag förhåller mig förstående till kommunens kunskapsbehov av vad som händer i verksamheterna, men jag anser att ett enda "paraplymål" räcker. Med fortsatt utbildning kommer vår kompetens att borga för att vi utvecklar läroplanens strävansmål.

Under arbetet har vi använt oss av verktyg såsom loggbok, kamera och ipad. Vår arbetsmiljö försvårar våra möjligheter att använda dessa verktyg. Vi tar oss inte alltid tid att skriva i reflektionsboken eftersom vi prioriterar barnens behov av vårt engagemang. Att ha ett barn i knät eller på armen samtidigt som många arbetsuppgifter ska utföras stör koncentrationen och reflekterandet blir inte alltid nertecknat. I analysarbetet var dock anteckningarna ett mycket bra komplement till film och foton. Trots att loggbokens anteckningar inte blev särskilt omfattande, talar det ändå för att lyfta fram loggboken och försöka avsätta den tid som behövs.

Jag har under arbetets gång kommit fram till att det bästa för oss är att rigga upp ipaden på en hylla så inte samspelet med barnen störs. Nackdelen är att ipaden inte kan följa barnen i rummet.

Min önskan är att dokumentationen av barnen sker på ett respektfullt sätt och att materialet hanteras på ett sådant sätt att det överensstämmer med den människosyn som vi så gärna vill

värna om. Barnen filmas utan att de vet om det. Visserligen har barnen informerats om detta, men jag är tveksam till att de verkligen förstår innebörden, speciellt när ipaden står uppe på en hylla och barnen är ensamma i rummet. Jag själv skulle inte vilja bli filmad utan min vetskap, även om syftet är att jag ska bli bättre eller att bedömningarna som blir gjorda ska komma mig till gagn så småningom.

Jag delar Svennings (2011) funderingar om att barnen eventuellt kan få uppfattningen eller känslan av att vara värdefulla först efter det att man blivit fotograferad eller filmad. Bente Svennings pekar på hur viktigt det är i populärkulturen att synas och att vi kanske bidrar med att barn uppfattar sig som sedda och bekräftade först när man finns på bild. Hon menar att personer i populärkulturen är stora förebilder för många barn och hon ser en fara med att barn får uppfattningen om att synas är det samma som att vara värdefull. Dokumentationen bör hanteras på ett sådant sätt som inte förstärker just det vi vill förhindra. Att arbeta med barn som ständigt vill stå i centrum och bli bekräftade är en av våra arbetsuppgifter. Ett sätt att hantera uppgiften är att fokusera i större utsträckning på barnens läroprocesser än på barnen själva. Förhoppningsvis bidrar dokumentationsarbetet med att forma självständiga och empatiska individer.

Dokumentationsarbetet och den gemensamma reflektionen har i delar synliggjort vilka normer och värderingar som styr vårt ledarskap. Jag upplever det som mycket lärorikt. Vi som är lärare ska alla känna till och arbeta efter vår läroplan. Ändå kan det se så olika ut hur vi tolkar vårt uppdrag. Vi kan vara rörande eniga på ett teoretiskt plan, men ute i praktiken blir våra egna tolkningar mer tydliga. Det är inte alltid lätt att vara medveten om vilka normer och värderingar man ger uttryck för i sin praktik. Orlenius och Bigsten, (2006) menar att möjligheten att reflektera över sina egna handlingar med sig själv och med sina kolleger är av största vikt. Författarna poängterar även att den yrkesetiska kompetensen ständigt måste utvecklas. Även Palmer(2010) menar att det är viktigt att försöka förstå sina egna föreställningar för att göra motstånd mot tanken att det bara finns ett rätt sätt att se och förstå. Om vi ska klara av att förverkliga våra yrkesetiska riktlinjer (Läraryrket, 2006), behöver vi regelbundet diskutera vår verksamhet.

Kvaliteten på verksamheten.

Mina kunskaper om dokumentation, utvecklingsarbete och nya begrepp har ökat. Min medvetenhet om hur vår verksamhet vilar på vetenskaplig grund har också ökat. Kursen har gett mig verktyg som underlättar målstyrt arbete. Jag ser också att mina nya kunskaper kommer att leda till ett bättre samarbete med kolleger vars kunskap vilar på samma grund. Detta, förutom de kunskaper om barns lärande som vårt analysarbete har gett mig, har ökat min kompetens som pedagog och därmed också kvaliteten på verksamheten.

Skall vi bedriva kvalitetsarbete genom aktionsforskning behöver arbetslaget avsatt tid för detta. Därför har vi, chef och medarbetare, ett gemensamt ansvar för tidsplanering.

En annan förutsättning är en gemensam kunskapsnivå i arbetslaget. I avvaktan på detta kan jag som utbildad i aktionsforskning bidra med ett ”handledarskap” för ännu ej utbildade kolleger. Jag vill förhålla mig ödmjuk till det faktum att alla kolleger inte har de kunskaper som jag nu ser som grundläggande. Om jag vill hjälpa andra att lära nytt, bör jag ta hänsyn till deras praktiska och teoretiska kunskaper. Gemensamt skulle vi då hitta en bra ingång till ett aktionsforskande.

Referenser

- Björklund, C. (2008). *Bland bollar och klossar: matematik för de yngsta i förskolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ellneby, Y. (2007). *Barns rätt att utvecklas*. ([Ny utg.]). Stockholm: Natur och kultur.
- Linder, A. & Breinhild Mortensen, S. (2008). *Glädjens pedagogik*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Läraryrket (2006) *Yrkesetik i vardagen*
- Läraryrket (2010). *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Stockholm: Läraryrket förlag.
- Løkken, G. (2008). *Toddlarkultur: om ett- och tvååringars sociala umgänge i förskolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Orlenius, Kennert & Bigsten, Airi (2006). *Den värdefulla praktiken: yrkesetik i pedagogers vardag*. 1. uppl. Hässelby: Runa
- Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Skolverket.
- Svenning, B. (2011). *Vad berättas om mig?: barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.
- Sverige, Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev.utg.]). Stockholm: Skolverket.